

ВІЙНА. НАУКОВЦІ:

Юрій Найдюк

доктор фіз.-мат. наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
директор ФТІНТ НАН України,
м. Харків

Вітаю всіх!

Вважаю, що в наших зверненнях/дискусіях потрібно надавати більше фактичної інформації, бо емоції з часом слабшають. Так наші партнери з різних наукових інститутів/фондів переживають, що обмеження, а тим більше припинення співпраці з російськими вченими вдарить по тих, хто виступає проти війни.

Наведу деякі факти. Так на сайті <https://t-invariant.org/2022/02/we-are-against-war/> розміщене «Открытое письмо российских ученых и научных журналистов против войны с Украиной» зібрало трохи більше 8000 підписів. Пошук у ГУГЛ повідомив, що: «у Росії чисельність російських фахівців, зайнятих дослідженнями та розробками, скоротилася на 28,2 тис. до 346,5 тис. осіб; чисельність дослідників, які мають ступінь кандидата або доктора наук, знизилася до 99,1 тис. осіб до кінця 2020 року».

На тому ж сайті t-invariant.org підписи поставили 32 академіки РАН і 55 чл.-кор. РАН. Із пошуку в ГУГЛ: «На сьогодні в РАН налічується 855 академіків, 1083 члени-кореспонденти РАН та 466 іноземних членів».

Тобто лист проти війни підписало менше 10 % відсотків кандидатів і докторів (крім того, серед підписантів багато не мають наукового ступеня) і менше 5 % членів академії.

Такі реалії. Тому «переживання» наших партнерів/грантодавців щодо утиску прав багатьох російських вчених значно перебільшено. «Утисненими» будуть не більше десятої частини з них. Тому резонно вимагати, як мінімум, зменшення участі/фінансування російським організаціям і вченим в різних фондах/програмах в 10 разів.

З повагою.

Юрій Найдюк

Олексій Колежук

доктор фіз.-мат. наук,
член-кореспондент НАН України,
голова Наукового комітету Національної ради України
з питань розвитку науки і технологій, м. Київ

Шановні!

1) Я згоден з Юрієм Георгійовичем, що треба пропонувати конкретні визначення щодо бану російської науки; врешті-решт, якщо ми хочемо щоб такі рішення були прийняті західними установами, то ми повинні підказати формулювання;

2) По обґрунтуванню бану: я в переписці з західними колегами використовую таку аналогію: «ви ж з розумінням сприймаєте ембарго на поставку до Росії запчастин до літаків Boeing, Airbus, ембарго на доступ до технологій? Хоча це теж «жорстоко» і страждати будуть всі, в тому числі можливо й ті, хто проти війни і т.ін.»

ЧЕРВОНІ ЛІНІЇ

Так от, доступ до наукової інформації, доступ до обладнання – це теж зброя.

Тобто як крок №1 треба припинити дію в Росії всіх підписок на західні наукові журнали, в тому числі обмежити доступ до Open Access матеріалів, доступ до баз даних (пошук інформації); припинити доступ до дослідницької інфраструктури. До речі, про припинення доступу в Росії до журналів чомусь говорять зараз мало – а саме це, на мою думку, – основне. І цю частину сприймають більш-менш нормально західні науковці, за моїми спостереженнями.

Далі, наступна складова бану – крок №2 – це доступ російським вченим до публікації їхніх статей в західних журналах. Це сприймається гірше, бо менш очевидно, яка з цього шкода. Тут скоріше йдеться про моральний вимір для видавців. Моя теза – зробіть крок №1, і російська влада зробить крок №2 за вас!

Якщо ці статті не будуть доступні в Росії, влада сама заборонить публікувати за кордоном. Ну, а якщо ні, то все одно крок №2 легше буде зробити після кроку №1..

3) Отже, як пропозиція «заходу», на мою думку, треба в першу чергу просувати крок №1:

- припинення дії всіх підписок на наукову літературу, наукові бази даних, доступ до матеріалів Open Access;

- припинення доступу до OpenAccess технічно дещо складне, бо вимагатиме фільтр, який би відсікав доступ по VPN (заборона провайдерам VPN надавати послуги в Росії – це нереально, завжди знайдеться провайдер з умовних ОАЕ), але думаю це можливо – за бажання. Детектори VPN насправді вже існують і використовуються стрімінг-сервісами та іншими гравцями.

4) якщо ж говорити про можливі формулювання кроку №2 – бану публікацій, – то тут міг би бути такий варіант:

- якщо буде заборона з боку російської влади публікуватися в «недружніх державах», то нічого робити не треба, кожна така публікація буде камінг-аутом відповідного російського науковця;

- якщо не буде їхньої заборони – то все дуже просто: заборона приймати до публікації будь-які статті, де у будь-кого із співавторів є афіліація російської установи, крапка. Тоді ті російські науковці, які дійсно є «дисидентами», – зможуть публікуватися, але без афіліації свого інституту – з своєю домашньою адресою замість афіліації як приватна особа. Ясно, що це накличе на них гнів їхніх начальників. Але це вже не наші проблеми.

З повагою,
Олексій Колежук

Сергій Рябченко

доктор фіз.-мат. наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
зав. відділом Інституту фізики НАН України,
м. Київ

Шановний Юрію Георгійовичу.

Справа навіть не в цифрах, що Ви навели. Значна частина з тих, хто попідписував вказані документи, протестує проти війни як методу, але цілком підтримує і «кримнаш» і всі інші нацистські дії Росії проти оточуючих її країн і України зокрема.

Вони лише бояться, що когось з їх родичів вб'ють.

А те, що РФ має право вбивати інших, це для них поза сумнівом.

Навіть ті, що дійсно не підтримують путінський нацизм (точніше «нацизм глибинного народу РФ»), котрий привів Путіна до влади і підтримує його на їх задоволення, вважають, що протест у формі підпису папірця цього вже достатньо. А те, що у сусідній країні їхня армія вбиває дітей і жінок, нищить школи, лікарні і взагалі веде цілеспрямоване знищення населення і інфраструктури, то вже не їхній клопіт. Вони підписали!

У нацистській країні цього недостатньо! Антинацисти мають боротися з нацизмом всіма можливими способами, без виключень.

Вони говорять: «Я підписав, а більше я нічого зробити не можу».

Це брехня. Насправді, або «боюсь, що заберуть у відділок поліції і там складуть протокол», або «з мене досить цієї участі». Подивіться ще, скільки з них виходило на вуличні демонстрації? Ще на порядок менше, ніж тих, котрі щось підписали. Те, що «заберуть у зак», чи, навіть, засудять – для них набагато страшніше, ніж бути відповідальним за вбивство сотен дітей.

Отже, тих, хто дійсно там підтримує нас, або, скоріше, позицію чесних людей, ще на порядок-два менше. Їм треба звідти емігрувати і боротися проти Путіна ззовні разом з усіма. У нашій армії зараз є росіяни. Їм честь і повага. Але їх одиниці.

А тих, хто залишається в РФ, **треба ізолювати від усього світу у економічній, науковій, технічній, культурній, спортивній і інших сферах життя, доки вони самі не відмовляться від нацистських поглядів щодо своєї богообраності і права трощити інших заради власних інтересів, не знищать своїх вождів-параноїків.**

Слава Україні!

Сергій Рябченко

Шановний Вадиме Михайловичу.

Я точно не розумію, коли мені доречно дратуватись з приводу Ваших аргументів. Я сам, прокидаючись щоранку, знову з жахом розумію, що цей кошмар продовжується.

І про російський фашизм я все розумію. Хоча під бомбами й не був. Я лише хочу уточнити: де лінію по вчених будете проводити?

Людей з паспортами РФ відрізати, або людей, які перебувають у РФ, або взагалі всіх, хто колись мав до цієї території відношення?

Адже якщо Ви і Ваші колеги хочете досягти такого роду рішень, вони мають бути конкретно сформульовані.

З повагою, *Михайло Фейгельман*

Шановний Михайле Вікторовичу.

Дозвольте також висловитися щодо питання, яке підняли професори **С. Рябченко** і **С. Толпиго**, з якими Ви, як випливає з вашої відповіді, категорично не згодні. Я ж, незважаючи на наше з Вами вже тривале знайомство та взаємну повагу, повністю на боці моїх колег. Ми ніколи не зрозуміємо один одного, як (і це відомо) «ситий не розуміє голодного». І жодні здорові чи, якщо хочете, раціональні аргументи тут Вам допомогти не можуть. Для цього треба сьогодні приїхати до Харкова, Маріуполя, Чернігова, Херсона, київських невеликих містечок, любимої киянами, та взагалі в Україну, де тепер (якщо не знаєте – скажу) страшно десь вимовити слова «я русский», і російські вчені, на жаль, не виняток.

Я не заглиблюватимусь в історію, тим більше, що в Росії вона своя, відмінна, з відомих причин, від нашої – більш, повірте, правдивої.

Торкнуся лише останніх 8-и років, коли українсько-російська війна йшла повним ходом, хоча й не з такими трагічними наслідками, як тепер. По суті весь світ, говорячи так багато правильного, кинув нас, хоча Ваша країна повелася, як бандит – відбрала належне нам і назвала «своїм».

Понад 95 % Ваших співгромадян відчули почуття неймовірної радості не лише від самого

Михайло Фейгельман

доктор фіз.-мат. наук, професор МФТІ,
заст. директора Інституту теоретичної фізики імені Л. Д.
Ландау РАН, м. Москва

Вадим Локтєв

доктор фіз.-мат. наук, академік НАН України,
академік-секретар Відділення
фізики і астрономії НАН України, м. Київ

акту насильства, а й від того, що «умили» цих не-нависних «укропів», які надумали йти не в ногу зі «старшим братом» і надумали жити по-своєму. Дика ненависть затулиних, лужкових, соловйових лилася з усіх Ващих телевізійних екранів, і нам було ясно, що розмовами це не скінчиться. Вчені тоді, як і тепер, мовчали, а одиниці, що протестували, якщо й були, нічого не вирішували і ні на що не впливали.

На жаль, ми не готові до такого розвитку подій. Просто нормальна людина не могла уявити, на що здатний глибинний російський народ, який вибрав собі в лідери відвертого маніяка з шаленими ідеями. Але вони, як виявилось, впали у свій – рідний – ґрунт. Ви (тобто росіяни) закатали рукави і радісно пішли знищувати тих, кого ваш ватажок назвав таким самим народом. Це жахливо, але жоден історик (чи фізик, чи хімік) не виступив із гнівним запереченням. Це підтримала ваша церква! А, даруйте, абстрактні анти-воєнні вигуки без називання справжніх причин цього лиходійства, закликів повернути Україні награвоване, розвінчання рашизму (читай: російського фашизму) – де це!? Ні, ви повірили словам шизофреніка, що фашизм тут, в Україні, а т.зв. «народні республіки ДНР, ЛНР» – це верх демократії і «треба рятувати своїх».

Тому Ви, Михайле Вікторовичу, як глибоко мисляча та чесна людина повинні зрозуміти нас, а не питати, що принесе це Україні. Дивлячись, що під цим розуміти. Не ми, а ви маєте бути перетворені на нормальну країну, а не страшидло для людство, якими росіяни є зараз.

Усунення Росії як держави з усіх міжнародних справ, хоча б якими вони не були – це не акт відплати, а акт справедливості.

Ми це розуміємо. *Сергій Толтиго* пише про платників податків, *Сергій Рябченко* торкається питань історії, а я хочу сказати, що все це різні сторони одного й того ж. Звичайно, наші бажання виглядають наївними і навряд чи досяжні в тому обсязі, як нам хотілося б.

Але інакше ми повернемося до минулого, з якого ніколи не вийдемо, а Росія продовжуватиме все вирішувати з позиції сили, бо по-іншому вона не здатна.

Перепрошую, що, можливо, викликаю Ваше роздратування. Але мені важливо, щоб Ви почули думку, яку, сподіваюся, поділяє більшість моїх колег. І дуже сподіваюся на розуміння, хоч воно й малоімовірне.

Ця довга низка листів свідчить, що питання для всіх нас важливе і принципове. Я зробив спробу після Рябченка, Колежука, Найдюка додатково аргументувати нашу спільну позицію Фейгельману, хоча сказати, що чогось досяг, навряд чи це дійсно так. По-перше, росіяни і ті, хто, на жаль, співчувають їм, а не нам, попри пацифістські гасла (на них добре відповів С.М.), піклуються про себе і решта проблем – наша доля, Україна в суцільних руїнах, питання поза війни, а більш глобальні – їх абсолютно не хвилюють.

Вони своє призначення сказати, що вони проти ракетних чи бомбових атак, а, скажімо, ЛДНР і інше є нормальним, вважають достатньою (чи необхідною) умовою їхньої реабілітації і допуску до всього, що вони мали і що втратити вважають великою несправедливістю. По-друге, мені здається, що вони бачать в нас прокурорів і взяли на себе роль адвокатів (на жаль, макрони є не тільки в політиці, а й в науці. Тобто вони мають багато захисників по всьому світу, причому часто тих же бувших росіян (а вони, як кадебісти, бувшими не бувають).

А я вважаю, що ми – присяжні засідателі, які виходять не стільки з юридичних законів, скільки із совісті, моралі, людяності. Отже, виключення Росії та всіх її представників з будь-яких нормальних відносин між країнами, організаціями etc-etc, має не мати виключень.

На моє глибоке переконання так має бути, а чи буде, впевненості не маю. То й же Макрон і же з ним через страх перед московським звіром продовжуватимуть гнути свою лінію. А нам залишається своє, іншого не бачу.

З повагою,
Вадим Локтєв